

MEKTEP OQITIVSHILARININ' ATA-ANALAR MENEN ALIP BARILATUGIN JUMISLARDIN' PEDAGOGIKALIQ A'HIMYETI

Saburova S.

NMPI

Mektep ja'ma'a'tinin' ata-analar menen birge islesiwinde soraw-juwap kesheleri sho'lkemlestirilip, onda basli ma'sele olardin' ta'rbiyası haqqında bolıw kerek. A'sirese, mektep oqıwshısı tulg'asın qa'liplestiriwde mektep yaki baslawısh klass oqıtıwshısı televidenie yaki radio esittiriwlerde ata-analar menen pikir alısıwda «do'n'gelek stol», «ashıq esikler ku'ni» tag'ı basqa sıyaqlı is – ilajlar uyımlastırılıp, onda ortag'a taslang'an ta'rbiyalıq temadag'ı mashqalalar ken' xalıq ja'ma'a'tinin' na'zerine usınılıwı kerek dep esaplaymız. Sonday-aq mektep turmısında ushırasatug'ın ha'r qıylı belgili a'hmiyetke iye waqıyalarda da ata-analardın' pikiri itibarg'a alınıwı za'ru'r. Mektep ha'm ata-analardın' birge islesiwinde: belgili bir pa'n olimpiadalarında jaqsı orınlarg'a iye bolg'an oqıwshılardı anıqlaw; sport jarıslarında aldın'g'ı orınlardı qolg'a kirgizgen sportshi oqıwshılardı; minez-qulqı, ta'rbiyası boyınsha basqalarg'a o'nek bolatug'ın ha'm barlıq sabaqlarınan ayırıqsha oqıytug'ın oqıwshılardı sıylıqlawda; mekteptegi ja'miyetlik jumıslarg'a belsene qatnasıp, ayırıqsha ko'zge tu'sken oqıwshılardı sıylawda, basqa bir qatar oqıwshılarg'a u'lgi sıpatında ko'rsetiwde olardin' ata-anaları mira't etiliwı kerek. [1.23]

Bunda tek mektep oqıwshısın marapatlap yaki mektep ta'repinen sıylıqlanıp qoymastan, usınday oqıwshılardı ta'rbiyalap atırg'an ata-anası yaki oqıtıwshılardıń da mektep ta'repinen xoshametleniwı durıs dep esaplaymız. Bul basqa ata-analar ushın da u'lken u'lgi, o'nek tımsalı boladı.

Mektep ta'repinen yamasa mektep oqıwshıları arasında klass penen klass, topar menen topar, klasstag'ı bir neshe oqıwshılardıń ha'r qıylı mazmundag'ı o'z-ara jarıs bag'darlarına da ata-analar mira't etiliwı, tiykarg'ı qatnasıwshısı bolıwı kerek. Mektep oqıwshıları tulg'asın qa'liplestiriwde, ha'r ta'repleme ka'mil insan bolıp ta'rbiyalanıwında mektep ha'm ata-analardıń birge islesiwı bul turmıs za'ru'riyatı, da'wir talabı dp bahalawg'a boladı. Bu'gingi ku'nde mektep oqıwshıları tulg'asın qa'liplestiriwde mektep ha'm shan'araq, ata-analar belgili da'rejede alıp barılıp atır.

Ulıwma bilim beretug'ın mekteplerde ata-analar ushın ma'sla'ha't orayları, ata-analar mu'yeshi, ata-analar ushın ta'lim-ta'rbiya do'geregi, ata-analar komiteti du'zilip, olar o'z gezeginde o'z jumısların sistemalı tu'rde alıp barıwı kerek. Ata-analar ushın pedagogikalıq ma'sla'ha'tlerdi to'mendegishe jobalastırıw mu'mkin: shan'araqta balalardıń bos waqıtın sho'lkemlestiriw; shan'araqta mektep oqıwshılarının' oqıw ku'nlerinen tısqari ekshembi ku'nin o'tkeriw; shan'araqta bayram ku'nlerin o'tkeriw; mektep oqıwshılarının' I, II, III-sherek ha'm jazg'ı, qısqı, ba'ha'rgi dem alıs waqıtların mazmunlı o'tkeriw;

Ata-analar mu'yeshinde to'mendegilerge itibar beriliwin orınlı dep esaplaymız:

1. Mektep oqıwshılarının' ku'nlik rejimi;
2. Ata-analardıń balalar ta'rbiyası boyınsha is ta'jiriybeleri;
3. Ata-analar menen anketa sorawları mazmunı.

Mektepte pedagogikalıq ja'ma'a't ta'repinen ata-analar ta'repinen birgelikte alıp barılatug'ın jumıslar qanshelli da'rejede durıs jolg'a qoyılsa, mekteptegi ta'lim-ta'rbiya jumısları da sonshelli da'rejede na'tiyjeli boladı. Sebebi, ata-analar da o'z gezeginde ul-qızlarınan ta'rbiyası ushın juwapkershilik penen kewil awdarıwı, o'z balasınıń oqip atırg'an mektebi, klassı, pa'n oqıtıwshısı, dosları menen tanıs bolıwı, a'sirese baslawısh klass mug'allimleri menen tig'iz baylanısta bolıwı kerek. Mektep ha'm ata-analar baylanısınan' bekkem bolıwında ata-analardıń pedagogikalıq bilimge iye bolıwı belgili a'hmiyetke iye.

Ata-analar pedagogikalıq bilimlerde mektep penen baylanısında arnawlı tu'rde alıwı mu'mkin. Ata-analardıń pedagogikalıq bilimlerde iye bolıwı – mektep oqıwshılarının' jaqsı ta'rbiyalanıwı ushın u'lken a'hmiyetke iye. Ata-analar ushın pedagogikalıq ma'sla'ha'tler pedagogikalıq oqıwdın' o'z aldına bir tu'ri bolıp esaplanadı.

Balalarınan ta'rbiyası menen juwapkershilikli tu'rde qızıg'atug'ın ata-analarda balalardı ta'rbiyalaw boyınsha ata-analar jıynalıslarında, is-ilajlar ha'm t.b. barısında ko'plegen sorawlar ortag'a taslanadı. Sorawlardıń ko'pshiliginin' mazmunı boyınsha tek o'zlerinin' shan'araqlıq o'zgesheliklerin esapqa alıwdı talap etedi. Demek, ata-analarg'a pedagogikalıq bilim beriwde jumstın' jeke forması dep esaplaymız. [2.34]

Ayırım ilimiy pedagogikalıq a'debiyatlarda mektep oqıwshılarının' ata-anaları menen mektep ta'repinen pedagogikalıq gu'rın'ler o'tkeriwde bir qansha usılların to'mendegishe atap o'tedi:

1. Mektep oqıwshısınan' ku'nlik rejimi.
2. Miynetke ta'rbiyalaw.
3. Oqıwshının' o'zine – o'zi xızmet etiwı.
4. Mektep oqıwshısınan' u'ye berilgen tapsırmalarınan' durıs orınlanıwı ushın shan'araqta qanday sharayatlar tuwdırıw yaki olardin' oqıwına qanday ja'rdem beriw kerek.
5. Mektep oqıwshılarına mektepte ha'm u'ye ko'rkem ta'rbiya beriw.
6. Mektep oqıwshılarının' denesin shınıqtırıw.
7. «Mektep oqıwshılarının' oynıları ha'm olardin' ta'rbiyalıq a'hmiyeti»¹.

Mektep oqıwshıları shaxsın qa'liplestiriwde mektep ha'm ata-analardıń birge islesiwinde mektepte o'tkeriletug'ın ata-analar jıynalıstı yamasa ha'r bir klassta o'tkeriletug'ın ata-analar jıynalısları belgili a'hmiyetke iye. Mektep oqıwshıları tulg'asın qa'liplestiriwde ata-analar ma'jilislerinin' ornı ha'm pedagogikalıq a'hmiyetliligi boyınsha ilimpaz A.Munavvarov to'mendegishe pikirlerin atap o'tedi: a) ata-analar ha'm qa'wender sho'lkemler menen oqıtıwshılardıń turaqlı baylanısta bolıwı; b) ata-analar jıynalıslarının' turaqlı tu'rde o'tkeriliwı; v) ayırım ata-analar menen jeke tu'rde

islesiw; g) «ata-analar ortasında pedagogikalıq bilimlerde ken` ha`m joqarı da`rejede alıp barıw sıyaqlı islerdi»<sup>1</sup> atap ko`rsetedi. Oqıw jılınıń basında o`tkerilgen ata-analar jıynalıslarında mektep oqıwshılarının` jıllıq is jobası menen tanıştırıladı. Jıllıq jobanın` shan`araq penen baylanıslı bo`legine toqtalıp o`tiw za`ru`r.

Birinshi yaki ekinshi sherek juwmaqlarına arnalg`an ma`jilis waqtında ayırım oqıwshılar yaki olardıń ata-anaları haqqında jaman pikir bildiriw gerek emes. Sebebi onday gezlerde ata-analar menen basqa adamlarǵa esittirmey eskertken orınlı boladı. Eger ata-analar balaları haqqında aytıp beriwdi oqıtıwshısınan iltimas qılsa, onda mektep oqıtıwshısı aldın balanıń jaqsı ta`repleri haqqında keyin minez qılqının` qa`weter alıwı mu`mkin bolg`an ha`m jaman ta`repleri haqqında bildiriwı gerek. Ma`jilis aqırında keyingi ata-analar ma`jilisiniń temasın dag`azalap, geypara ata-analar menen oqıwshılardı shan`araqta ta`rbiyalaw ta`jiriyeleri haqqında ma`sla`ha`tlesse durıs boladı.

Pedagogika páninde "Mektep hám shańaraq birge islesiwı" boyınsha kóplegen izertlewler bar. Máselen, Rossiya hám sırt ellerde otkerilgen izertlewlerde ata-analar belsendiligi joqarı bolǵan klaslarda oqıwshılardıń ortasha bahası 15-25% ke joqarı bolǵan. Ózbekstanda da Tashkent wálayatı hám respublika kólemindegi tájiriyeler sonı kórsetedi, ata-analar menen turaqlı jumıs alıp baratuǵın klass basshıları klasslarında intizam buzılıwı azayǵan hám oqıw nátiyjeleri jaqsılǵan. Zamanagóy bilimlendiriw sistemasında mektep hám shańaraq birge islesiwı eń áhmiyetli principlerden biri bolıp esaplanadı. Bala shaxsınıń hár tárepleme jetik bolıp qalıpsiwı tek mektep diywallarında emes, al shańaraq ortalıǵında da júz beredi. Oqıtıwshı bolsa bul eki ortalıqtı baylanıstırıwshı tiykarǵı shaxs bolıp tabıladi.

Ullı aǵartıwshı pedagoglar (YA.A.Komenskiy, A.S.Makarenko, V.A.Suxomlinskiy hám ózbekstanlı alımlar) da shańaraq hám mekteptiń bir pütün birge islesiwın atap óken. Házirgi waqıtta Ózbekstan Respublikasınıń "Bilimlendiriw haqqında"ǵı Nızamı hám "Jańa Ózbekstannıń 2030-jılǵa shekemgi rawajlanıw strategiyası"nda da ata-analar menen birge islesiwdi kúsheytiw ayrıqsha belgilengen. Sebebi bala mektepte ortasha 6-8 saat waqt ótkerse, qalǵan 16 saattı shańaraqta ótkeredi. Sol sebepli muǵallimniń ata-analar menen alıp baratuǵın jumıslarınıń pedagogikalıq áhmiyeti júdá úlken. Oqıtıwshılar alıp baratuǵın tiykarǵı jumıs formaları oqıw nátiyjelerin turaqlı talqılaw hám ata-analarǵa esap beriw Balanıń minez-qulqı, qızıǵıwshılıqları, qábiletlerin birgelikte úyreniw densawlıqtı saqlaw, awqatlanıw, ekran waqtın sheklew boyınsha másláhátler Pedagogikalıq áhmiyeti (tereńirek talqılaw).

Tálim-tárbiyanıń úzliksizligi hám bir pütünligi. Mektep hám shańaraq birdey talaplar qoyǵanda bala aljaspaydı. Máselen, mektepte "miynet súyghishlik" tárbiyalansa, shańaraqta da usı qádiriyat bekkemleniwı gerek. Oqıwshınıń jeke rawajlanıwına tásiiri ózin-ózi húrmet etiw hám isenim sezimi artadı. Oqıw motivaciyası kúsheydi. Sociallıq kónlikpeler (kommunikaciya, birge islesiw) rawajlanadı.

Emocional turaqlılıq payda boladı ata-analardıń pedagogikalıq mádeniyatın arttırıw. Kópshilik ata-analar zamanagóy tárbiya usıllarınan xabardar emes. Muǵallım olarǵa járdem beredi: Balanı jazalaw ornına xoshametlew; Kompyuter hám telefondı qalay qadaǵalaw; Oqıw hám dem alıw waqtın durıs bólistiriw; Profilaktika hám mashqalalardı erte sheshiw. Muǵallım ata-analar menen jaqın baylanısta bolsa tómendegilerdiń aldın alıw mu`mkin: Oqıwdan qashıw Internet hám sociallıq tarmaqlardaǵı qáwıpler jaslar arasındǵı huqıqbuzarlıq hám náshebentlik shańaraqlıq kelispewshilikler tásirindegi balanıń psixikalıq buzılıwı sociallıq áhmiyeti jaqsı jolǵa qoyılǵan birge islesiw nátiyjesinde klass jámaáti bekkemlenedi, mekteptiń abırayı artadı hám pútkil jámiettiń tárbiyalıq ortalıǵın jaqsılaydı.

Ilmiy tiykarlar hám nátiyjeleri: Pedagogika páninde "Mektep hám shańaraq birge islesiwı" boyınsha kóplegen izertlewler bar. Máselen, Rossiya hám sırt ellerde otkerilgen izertlewlerde ata-analar belsendiligi joqarı bolǵan klaslarda oqıwshılardıń ortasha bahası 15-25% ke joqarı bolǵan. Ózbekstanda da Tashkent wálayatı hám respublika kólemindegi tájiriyeler sonı kórsetedi, ata-analar menen turaqlı jumıs alıp baratuǵın klass basshıları klasslarında intizam buzılıwı azayǵan hám oqıw nátiyjeleri jaqsılǵan.

Oqıtıwshılar alıp baratuǵın tiykarǵı jumıs formaları. **Ata-analar májilisleri:** Klass jıynalısları (ayına 1-2 márte); Uliwma mektep jıynalısları; Tematikalıq jıynalıslar (máselen: "Balanıń oqıwǵa qızıǵıwshılıǵın qalay arttırıw mu`mkin?," "Jas óspirimlik dáwirindegi tárbiya mashqalaları," "Sanlı ásirde balalardı qorǵaw" hám t.b.). Bul jıynalıslarda oqıtıwshı tek mashqalalardı aytıp ǵana qoymastan, al pedagogikalıq másláhátler beredi, ámeliy tapsırmalar beredi hám soraw-juwap ótkeredi. Individual (jeke) isler; Mashqalalı oqıwshılar menen sáwbetlesiw; Tabıslı oqıwshılardıń ata-anaların xoshametlew; Telefon arqalı, messenjer (Telegram) arqalı yamasa elektron kúndelik arqalı turaqlı baylanıs. Úyge barıp kóriw (visitation).

Birgeliktegi ilajlar hám joybarlar: "Ashıq esikler kúni"; Sport jarısları ("Shańaraqlıq sport");

Dóretiwshilik kesheleri, kórgizbeler, "Babam hám meniń kitabım" joybarları

Ekskursiyalar, sayaxatlar "Ata-analar universiteti" yamasa "Pedagogikalıq másláhát orayı" jumısı Monitoring hám analiz jumısları oqıw nátiyjelerin turaqlı talqılaw hám ata-analarǵa esap beriw balanıń minez-qulqı, qızıǵıwshılıqları, qábiletlerin birgelikte úyreniw; Densawlıqtı saqlaw, awqatlanıw, ekran waqtın sheklew boyınsha másláhátler

Pedagogikalıq áhmiyeti (tereńirek talqılaw) Tálim-tárbiyanıń úzliksizligi hám bir pütünligi. Mektep hám shańaraq birdey talaplar qoyǵanda bala aljaspaydı. Máselen, mektepte "miynet súyghishlik" tárbiyalansa, shańaraqta da usı qádiriyat bekkemleniwı gerek. Oqıwshınıń jeke rawajlanıwına tásiiri ózin-ózi húrmet etiw hám isenim sezimi artadı. Oqıw motivaciyası kúsheydi sociallıq kónlikpeler (kommunikaciya, birge islesiw) rawajlanadı emocional turaqlılıq payda boladı. Ata-analardıń pedagogikalıq mádeniyatın arttırıw. Kópshilik ata-analar zamanagóy tárbiya usıllarınan xabardar emes. Muǵallım olarǵa járdem beredi: Balanı jazalaw ornına xoshametlew kompyuter hám telefondı qalay qadaǵalaw; Oqıw hám dem alıw waqtın durıs bólistiriw profilaktika hám mashqalalardı erte sheshiw.

Muǵallım ata-analar menen jaqın baylanısta bolsa tómendegilerdiń aldın alıw mu`mkin: Oqıwdan qashıw internet hám sociallıq tarmaqlardaǵı qáwıpler jaslar arasındǵı huqıqbuzarlıq hám náshebentlik shańaraqlıq kelispewshilikler

tásirindegi balanın psixikalıq buzılıwı. [3.27]. Juwmaqlap aytqanda mektep oqıtıwshılarınıń ata-analar menen alıp barılatuǵın jumıslarınıń áhmiyeti balanın tálim-tárbiyası menen tıǵız baylanıslı boladı.

ÁDEBIYATLAR

1. Inamova M. Oilada bolalarning ma`naviy-ahloqiy tarbiyasi. T, 1999 y.
2. Qosnazarov.Q, Pazilov.A, Tilegenov.A “Pedagogika”, No’kis “Bilim” 2009-j
3. A. Nauruzbaeva, A.Embergenova Linguodidactic fundamentals of teaching students how to make sentences in karakalpak language lessons
4. Львов М.Р. Методика развития речи младших школьников. Пособие для учителей начальных классов. – Москва. 2005.

Rezyume. Maqalada mektep oqıtıwshılarının’ ata-analar menen alıp barılatuǵın jumislardıń pedagogikalıq a’himyeti analizlengen.

Резюме В статье анализируется педагогическая значимость работы, проводимой школьными учителями с родителями.

Summary The article analyzes the pedagogical significance of the work carried out by school teachers with parents.
